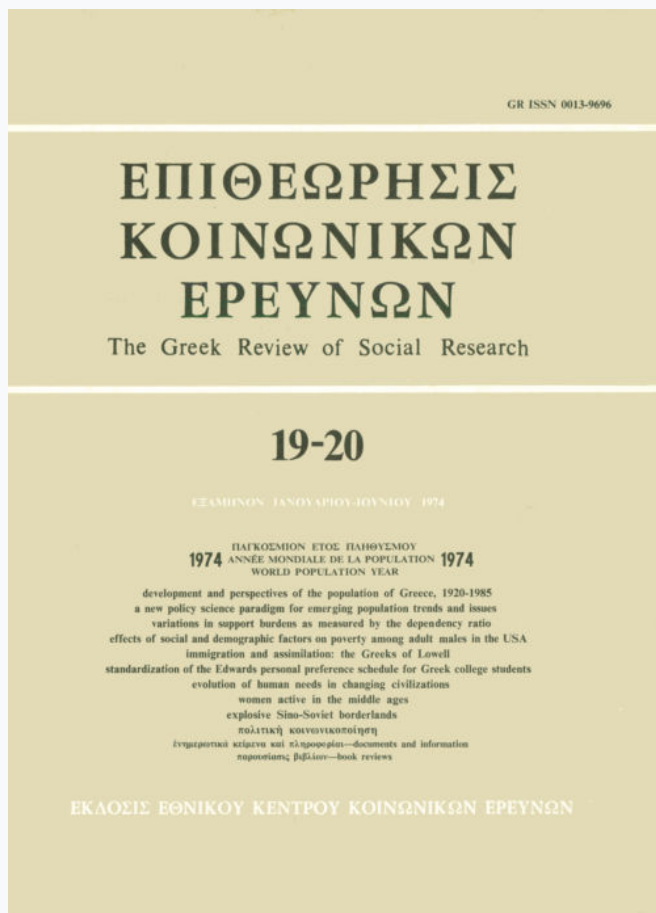

The Greek Review of Social Research

Vol 19 (1974)

19-20

Παρατηρήσεις επί του άρθρου του κ. Τερλέξη:
"Εξωτερική πολιτική και εθνικισμός στην Τουρκία.
Σύντομη ιστορική ανασκόπηση"

Δημήτριος Κιτσίκης

doi: [10.12681/grsr.306](https://doi.org/10.12681/grsr.306)

Copyright © 1974, Δημήτριος Κιτσίκης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Κιτσίκης Δ. (1974). Παρατηρήσεις επί του άρθρου του κ. Τερλέξη: "Εξωτερική πολιτική και εθνικισμός στην Τουρκία. Σύντομη ιστορική ανασκόπηση". *The Greek Review of Social Research*, 19, 147–148. <https://doi.org/10.12681/grsr.306>

compact, concise, and analytical volume has given us both the conceptual/theoretical and applied dimensions of sociology and sociotechnology regarding the dissemination of knowledge for development.

The author begins his analysis with an a priori axiom that subsequently becomes his major thesis: that knowledge (broadly defined to mean expertise, know-how, skills, training, education) plays a strategic and primary role in the processes of social, economic, and political development of the developing nations of the third world. His analysis also has implications for the development of the Greek nation and all those with parallel levels of development as those of Greece.

In part one, «The Sociological Principles of Dissemination of Knowledge for the Development», Professor Dimitras shows that the dissemination of knowledge is a concerted effort of national and international communities on one hand and the young and adult generational cohorts on the other. In the first case, the author argues that the international community particularly the more developed nations should assist the less developed ones in mobilizing their human resources, exploiting their natural resources, and providing the necessary capital for developing their national societies. In turn the young and adult age groups of the less developed societies as a matter of tactics and strategy should assume the primary role and responsibility of learning and disseminating new knowledge for the development of their respective societies. The reason for this is that they are more occupationally active and receptive to new ideas and innovations.

More concretely the author believes that the middle range occupational groups and popular leaders should take the initiative in disseminating new skills and knowledge among the lower strata of their societies. Due to their intermediary position between the elites and masses the «middle level» occupational groups are particularly fitted for such a role. The masses on the other hand, the author feels, should also be educated in order for them to actively and constructively participate in the over-all development of their respective societies. The processes of diffusion of learning and teaching new skills and methods should not be confined to schools and formal educational institutions only but on the job training and adult extension education programs should be initiated. (Even in the more advanced societies such programs have been in operation—emphasis mine.)

In his last chapter in part one and after restating his original thesis, Professor Dimitras synthesizes what he refers to as the three basic sociological principles of dissemination of knowledge which he

inductively arrived at in his analysis and discussion previously: the geopolitical/diachronic (national/international); the sociodemographic (young and adult); and the sociopolitical (middle and lower strata.)

In his second part of the book Professor Dimitras discusses the practical applications of the three aforementioned sociological principles and offers what he perceives to be the sociotechnological rules and social policies of dissemination of knowledge particularly among the adult segments of the population in the developing societies. In this latter part he illustrates his analysis from the experiences of Morocco and Southern Italy, both of which have successfully implemented adult training programs. Further, he critically reviews the various international technical assistance programs emanating from the more advanced nations to lesser ones and suggests both improvement and expansion of such programs.

Finally Professor Dimitras offers some general conclusions and guidelines for a long range development plan and the optimum utilization of knowledge in the nations of the third world. In his appendix he also takes issue with one of his Greek colleagues who is critical of the absence of a genuine plan and science of development in modern Greece. Professor Dimitras, without being apologetic, argues persuasively that modern Greece has taken some major steps in the last five years or so toward that goal by citing the short and long range plans of development of the national government and the growing literature on the sociology of development in Greece. In this effort Professor Dimitras argues sociology and the other social sciences are called perhaps for the first time to play an important role in the theoretical and applied aspects of dissemination of knowledge for the rapid development of the Greek nation.

In conclusion, this is an important contribution to a significant topic. Professor Dimitras has judiciously accomplished both his stated objectives and limited scope in a fairly compact and parsimonious book. Although his book was originally written for his students at the Supreme Panteios School of Political Science, this reviewer concurs with the author's prolegomenon that his second edition was meant to reach the wider public. To go one step further, Professor Dimitras' important book should not only be read but also followed by the Greek academic community, the policy makers, the students of planning and development and all those who are concerned with the humane processes of directed social change and development of their respective societies.

GEORGE A. KOURVETARIS

Northern Illinois University

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ ΤΟΥ κ. ΓΕΡΛΕΞΗ: «Εξωτερική πολιτική και Έθνικισμός στην Τουρκία. Σύνοψη Ιστορική Ανσκόπηση», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Έρευνών*, τεύχος 17.

Τό ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ κ. Γερλεξῆ παρουσιάζει πολλά ἀξιόλογα σημεῖα καὶ τοποθετεῖ σωστά τὸ θέμα ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῶν ἐλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Ἰδιαίτερος σημαντικὴ εἶναι ἡ παρατήρησις ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοῦς ἡγέτας τῶν δύο χωρῶν προσπάθησαν νὰ εὐρυνῶν λύσεις εἰς τὰς ἐλληνοτουρκικάς διαφορὰς χωρὶς νὰ ἔχουν κάμει προκαταβολικὰς τὴν παραμικρὰν προσπάθειαν διὰ τὴν ψυχολογικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν δύο λαῶν. Πράγματι, ὅπως πολὺ σωστὰ γράφει ὁ κ. Γερλεξῆς, «ὅν ἔγινε καμμία προετοιμασία γιὰ τὴν δημιουργίαν καταλληλοῦ ψυχολογικοῦ κλίματος ποῦ θὰ ἐπίδρῳε στὶς πλατεῖες μάζες ὥστε νὰ δεχθῶν στενότερη συνεργασία μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν», ἐνῶ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπάρχει «κοινὴ ἱστορία αἰῶνων καὶ σύμμιξη—πολιτιστικὴ καὶ βιολογικὴ—τῶν δύο λαῶν».

Εἰς τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν καλλιέργειας ἐθνικοῦ ψυχολογικοῦ κλίματος εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τῶν δύο λαῶν βασίζεται οὐσιαστικῶς ἡ ὀρθὴ λύσις τῶν σοβαρῶν ἐλληνοτουρκικῶν διαφορῶν. Ὅσοιᾶδήποτε συμφωνία τῶν δύο κυβερνήσεων εἶναι μακροχρόνιος καταδικασμένη ἐάν δὴν προϋπάρξῃ ἡ ψυχολογικὴ συνεργασία τῶν δύο λαῶν. Καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ θὰ πραγματοποιηθῇ μόνον μετὰ ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν ἢ ὁποῖα θὰ ἐμπνεύσῃ φιλοτουρκικά αἰσθήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ φιλληλικὰ εἰς τὴν Τουρκίαν. Οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ συγγραφεῖς τῶν σχολικῶν ἐγχειριδίων τῶν δύο χωρῶν ἂς παύσουν ἐπὶ τέλους νὰ ἀλληλοκατηγοροῦνται καὶ ἂς ὑλοποιήσῃ ἡ πρότασις ποῦ ἔχει κάμει ὁ ὑπογραφομένος διὰ τὴν ἐκδόσιν μιᾶς ἐπιστημονικῆς ἐπιθεωρήσεως ἐλληνοτουρκικῶν μελετῶν εἰς τὴν ἐλληνικὴν καὶ τὴν τουρκικὴν ταυτοχρόνως, μετὰ τὴν συνεργασίαν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐπιστημόνων.

Τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ἀρθροῦ τοῦ κ. Γερλεξῆ ὑπερτεῖ δυστυχῶς διὰ τοῦς ἐξῆς λόγους:

1) Διὰ νὰ συλλάβῃ κανεὶς τὸν τουρκικὸν ἐθνικισμὸν θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχε κάμει μίαν ἀνάδρομην εἰς τὴν περίοδον 1912-1923 καὶ εἰδικῶς εἰς τὸν πατέρα τοῦ τουρκικοῦ ἐθνικισμοῦ Ζιγὰ Γοκάλρ καὶ κατόπιν, μέχρι τοῦ 1938, εἰς τὸν Kemal Atatürk.

2) Τὰ τουρκικά φασιστικά κινήματα τῆς περιόδου 1941-1944 δὲν εἶναι ἀντιπροσωπευτικά τοῦ τουρκικοῦ ἐθνικισμοῦ: πρόκειται ἀπλῶς περὶ ὑπερβολῶν ὀρισμένων ἐξτρεμιστῶν ποῦ ἔγιναν προσοχῆς ἐκείνῃ τὴν ἐποχὴν λόγῳ τῶν εἰδικῶν περιστάσεων τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Εἰς μίαν λοιπὸν μελέτην ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐθνικισμοῦ, ὅπως αὐτῆ τοῦ κ. Γερλεξῆ, ἢ υπογράμμισις τῶν κινήματων τούτων (καὶ χωρὶς μᾶ-

λιστα τὴν ἐλαχίστην νύξιν περὶ τοῦ ἔθνικισμοῦ τῶν Ziya Gokalp καὶ Atatürk) δὲν ἀποδίδει τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως.

Ὁ δόκτωρ Ρίζα Νούρ καὶ ὁ Ἀτά, ποῦ μνημονεύει ὁ κ. Τερλεξής ὡς προσωπικότητες αἱ ὁποῖαι ἔχαιρον «γενικῆς φήμης καὶ ἐκτίμησεως», ἦσαν γνωστοὶ ἀντικεμαλικὸι ποῦ ἔτρεφαν μίσος πρὸς τὸν Atatürk, εἰς μίαν χώραν εἰς τὴν ὅπου ἐκαλλιέργητο ἀκριβὸς ἡ λατρεία τοῦ Atatürk.

3) Δίδεται ἡ ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι ὁ τουρκισμὸς καὶ ὁ παντουρκισμὸς εἶναι κατ' ἀνάγκην φυλετικὰ καὶ ναζιστικὰ ἔθνικιστικὰ κινήματα, ἐνῶ προϋπήρχαν τὸν ναζισμὸν καὶ δὲν ἦσαν ἀπαραίτητος σοβινιστικὰ.

4) Ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ κ. Τερλεξής θεωρεῖ τὸ βιβλίον τοῦ Tekin Alp ὡς «ἀξιόλογον μελέτην». Ἡ «μελέτη» αὕτη εἶχε γραφῆ κατὰ τὸν Πρώτον Παγκόσμιον Πόλεμον ἀπὸ ἑνα Ἰσραηλίτην ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Tekin Alp διὰ τοὺς προπαγανδιστικὸς σκοποὺς τῶν Σιμμάτων, οἱ ὅποιοι τότε εὐρίσκοντο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τὴν Τουρκίαν, στρεφόμενοι ὅμως πάσης ἐπιστημονικῆς σοβαρότητος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΤΣΙΚΗΣ

Καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας Διεθνῶν Σχέσεων τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ottawa, Canada

*

Κωνσταντῖνος Α. Τσιλιγιάννη, *Δημόσια Σχέσεις καὶ Ἀνθρωπολογία*.

Πρόλογος ὑπὸ Γρηγορίου Π. Κασιάτη, Θεσσαλονίκη, 1973, σ. 189.

Αἱ Δημόσια Σχέσεις, παρ' ὄλον δι εἰς ὀρισμένα ἀμερικανικὰ ἰδίως πανεπιστήμια ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον ἐπιστημονικὸν κλάδον, δὲν ἔχουν εἰσεῖτι φθάσει εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐπιστημονικῆς αυτονομίας. Μέχρι στιγμῆς εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ στηρίζονται ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ ἐκεῖνων τῆς συμπεριφορᾶς. Ἐξ αὐτῶν, ἔχει συμβάλει εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων ὡς ἐπιστημονικοῦ κλάδου ἡ Ἀνθρωπολογία κυρίως, ἡ ὅποια, ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον μελέτης τὸ πολιτισμικὸν σύστημα (culture) τῶν ἀνθρώπων ὁμάδων, ἀποκαλύπτει τοὺς κανόνες συμπεριφορᾶς καὶ ἐπικοινωνίας τοὺς διέποντας μίαν ἀνθρώπινην κοινωνίαν. Ἡ γνώσις τῶν κανόνων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀσκή-

σιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων.

Τὴν συμβολὴν αὐτὴν τῆς Ἀνθρωπολογίας ὁ συγγραφεὺς τὸν περὶ τούτου ἔργον ἐξαιρεῖ εἰς τρία μεγάλα κεφάλαια τοῦ βιβλίου του, ἐνῶ εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν δίδει συνοπτικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνθρωπολογίας πρὸς καταπόσιν τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν του, οἱ ὅποιοι οὐδόλλως ἢ ὀλίγον γνῶριζον τὴν ἐννοίαν, τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς μεθόδους ἐρευνῆς τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς.

Ὁ συγγραφεὺς ὁμως θίγει ἁπλῶς ὀρισμένους τομεῖς τῆς Ἀνθρωπολογίας τοὺς ὁποῖους, κατὰ τὴν γνώμην του, πρέπει ἀπαραίτητος νὰ γνῶριζον οἱ ἀσχιολούμενοι μετὰ τὰς Δημόσιαι Σχέσεις, χωρὶς νὰ ὑπερβῆται εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν αὐτῶν. Αὐτὴ ἡ τρόπον τινὰ ἐπιφανειακὴ ἐξέτασις τοῦ θέματος δύναιται νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν του ὅτι «οὐδεὶς δεικνύει μέχρι τοῦδε τὸ ἐνδεδέχοντο μίαν συμβολὴν τῆς ἀνθρωπολογίας ἐπὶ τὸν Δημόσιων Σχέσεων» (σ. 20). Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός, ἀντικειμενικῶς ἐξεταζόμενος, εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῆ τοῦλάχιστον ὡς ὑπερβολικὸς, ἰδίως ἀν ληθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι ὀνόματα ἐπιφανῶν ἀνθρωπολόγων ὡς τῶν Erving Goffman,¹ Edward Hall,² Ray Birdwhistell,³ ἀσχιοληθέντα μετὰ τὰς δημόσιαι σχέσεις, ἔχουν παραλειφθῆ ἀπὸ τὴν βιβλιογραφίαν του.

Ἄν ὁμως ἡ ἐπιφανειακὴ ἐξέτασις τοῦ θέματος δικαιολογήται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ βιβλίον ἀπευθίνεται πρὸς μὴ ἔχοντα ἐπαρκεῖς γνώσεις Ἀνθρωπολογίας, ἡ παρεστρησις λαθῶν σχετικῶς μετὰ τὰ ὄρια καὶ τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς εἶναι ἀδικαιολόγητος καὶ προκαλεῖ σύγχυσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην. Διαιρητοληπτικῶς θὰ ἀναφερθῆ εἰς δύο σημεία:

Ἐνῶ εἰς τὴν σελίδα 18 ὁ συγγραφεὺς κατατάσσει μεταξὺ τῶν «νεοεὐκταῶν» ἐπιστημῶν τὴν «πολιτιστικὴν ἀνθρωπολογία» (ὁ χαρακτηρισμὸς αὕτης ὡς νεοεὐκτοῦ δὲν εὐσταθεῖ), τὴν ψυχολογικὴν ἀνθρωπολογία, τὴν βιομηχανικὴν ἀνθρωπολογία, τὴν πολιτικὴν ἀνθρωπολογία, κτλ., εἰς τὴν σελίδα 28 θεωρεῖ τὴν ψυχολογικὴν, βιομηχανικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνθρωπολογία ὡς κλάδους τῆς πολιτιστικῆς ἀνθρωπολογίας ὑπὸ τὴν σκέτην τῆς ὁποίας μάλιστα τοποθετεῖ καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν ἐθνολογίαν, τὴν ἔθνονομιαν, τὴν γλωσσολογίαν καὶ τὰς κοινωνικὰς καὶ ἀνθρωποπολιτικὰς ἐπιστήμας (!)

1. Erving Goffman, «The presentation of self in Everyday Life», New York: Doubleday, 1959.
Erving Goffman, «Behavior in Public Places», London: Collier-Macmillan Ltd, 1963.

Erving Goffman, «Strategic interaction», Oxford: Basil Blackwell, 1970.

Erving Goffman, «Relations in Public», New York: Basic Books, Inc., 1971.

2. Edward T. Hall, «The Silent Language», Greenwich, Conn.: Fawcett Publications, Inc., 1959.

Edward T. Hall, «The Hidden Dimension Garden City», N.Y.: Anchor Books, 1969.

3. Ray L. Birdwhistell, «Kinesics and Context», Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1970.

Εἰς τὴν σελίδα 87 σημειοῦται: «Μετὰ τὸν Franz Boas, ἡ συγκριτικὴ μέθοδος ἀναπροσανατολίζεται καὶ συνεχίζεται ἀπὸ τοῦ Sir James Frazer...» Ἐδοῦ παρατηρεῖται ἓν εἶδος σχήματος πρῶτουτέρου. Ἡ συγκριτικὴ μέθοδος, ἡ ὅποια εἶναι βασικὴ μέθοδος τῆς Ἀνθρωπολογίας, εἰς τὴν πρώτην τῆς μορφῆν ἐχρησιμοποιοῦται ὑπὸ τῆς ἐξελικτικῆς σχολῆς ἡ ὅποια εἶναι ἄλλως γνωστὴ καὶ ὡς συγκριτικὴ σχολὴ τῆς Ἀνθρωπολογίας. Ὁ Sir James Frazer, ὡς ἀνήκων εἰς τὴν ἐξελικτικὴν σχολὴν, οὐδόλλως δύναιται νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἠκολούθησε τὸν Boas καθ' ὅσον ἡ ἐξελικτικὴ σχολὴ χρονολογικῶς προηγείται τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ Boas.

Παρ' ὅλα τὰ σημαντικὰ λάθη τὰ ὁποῖα ἔχουν παρεστρησῆται, τὸ ἐν λόγω βιβλίον στυλεῖται ἀναμφοσβητήτως εἰς τὴν ἀναπτύξιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων εἰς τὴν χώραν μας, ἀφ' ἑνὸς μὲν δι' ἐμπλουτισμὸν τῆς παγῆς Ἀνθρωπολογίας εἰς τὸν τομέα αὐτὸν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς καταδείξεως τῆς σπουδαιότητος τῆς Ἀνθρωπολογίας διὰ τὰς Δημόσιαι Σχέσεις.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΓΚΙΖΕΛΗΣ, Ph. D.

Ἐπιστημονικὸς Συνεργάτης ΕΚΚΕ

*

Mihail Cernea, *Monographic Research of Rural Communities in Romanian Sociology*, Vienna: European Center for Documentation and Coordination of Research in Social Sciences, 1973, σ. 106.

Εἰς τὴν Ρουμανίαν, ἐπὶ δεκαετηρίδας, ὁ μόνος καλλιεργηθεὶς κλάδος τῆς Κοινωνιολογίας ἦτο ὁ τῆς ἀγροτικῆς. Τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ ρουμανικὴ οἰκονομία εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἦτο κατὰ βάσιν ἀγροτικὴ. Τὸ θέμα αὐτὸ ἐξετάζει ὁ καθηγητῆς Cernea εἰς τὴν ἐργασίαν του αὐτήν, διακρίνον πέντε στάδια ἀναπτύξεως τῆς ρουμανικῆς ἐρευνῆς τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων, ἡ ὅποια ἦτο ἡ μόνη ἀκολουθηθεῖσα μέθοδος ἐρευνῆς.

Ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον μονογραφίαν μετὰ τὴν ἐννοίαν τῆς μελέτης ἑνὸς χωρίου ἢ μίαις μεγαλύτερας περιοχῆς, καλυπτοῦσας ὁλόκληρον τὴν ἀγροτικὴν κοινότητα ὡς κοινωνικὴν μονάδα.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ρουμανικῆς ἀγροτικῆς Κοινωνιολογίας εἶναι: 1) ἡ ἐμφασίς εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἐρευνᾶν, 2) ἡ χρησιμοποίησις διεπιστημονικῆς ὁμάδος ἐρευνῆς. Ἀμφότερα ἔχουν θεωρηθῆ ὡς προσφορά τῆς ρουμανικῆς Κοινωνιολογίας εἰς τὴν κοινωνιολογικὴν ἐπιστήμην ἐν γένει.

Ἐκαστον στάδιον ἀναπτύξεως παρουσιάζει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά:

Τὸ πρῶτον στάδιον μονογραφικῆς ἐρευνῆς καλύπτει τὸ διάστημα 1860-1900. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐρευνῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἦτο ἡ λεπτομερῆς ἐξέτασις τῆς